

28 (2024) nr 1-2 (63-64), s. 39-47

DOI <https://doi.org/10.21697/snr.2024.63-64.1-2.4>

This article is an open access article distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY-ND 4.0 International) license.
<https://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0>

Zdzisław Struzik

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie
Instytut Papieża Jana Pawła II
<https://orcid.org/0000-0002-2808-9786>
e-mail: z.struzik@uksw.edu.pl

**Aksjologia św. Jana Pawła II
w świetle współczesnych zagrożeń antropologicznych****Axiology of St. John Paul II in the light of contemporary anthropological threats**

Abstrakt: Jan Paweł II nauczał o wartościach, szczególnie o wzajemnych związkach i uwarunkowaniach pomiędzy miłością, sprawiedliwością, pokojem, wolnością i prawdą. Każda płeć jest naturalną właściwością człowieka, mężczyzny i kobiety, zależna jest od momentu zapłodnienia i powstania nowego życia. Płód ma wszelkie prawa do życia, jest człowiekiem. Powstają nowe zagrożenia co do wychowania dzieci i młodzieży w ramach ich płci naturalnej. Neomodernistyczna filozofia wprowadza nowe kategorie i nazewnictwo, takie jak LGBTQ+, które odpowiadają różnym zachowaniom seksualnym. W obliczu tych zagrożeń i błędnych teorii warto powrócić do nauczania o wartościach głoszonego przez św. Jana Pawła II, do jego personalistycznej koncepcji człowieka. Edukacja aksjologiczna musi mieć swoje właściwe miejsce na każdym etapie rozwoju. Bez niej człowiek nie ma szansy poszukiwać prawdy o sobie w wolności, zaczyna błędzić w poszukiwaniu odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne.

Słowa kluczowe: wartości, aksjologia, dziecko, wychowanie, płeć

Abstract: In his teachings, John Paul II referred to values, in particular concerning the relationships and conditions determining love, justice, peace, freedom and truth. Each gender is a natural characteristic of a human being, a male and a female, and is determined at the moment of conception and the creation of a new life. The fetus has every right to live, as it is a human being. There are new threats emerging, concerning the upbringing of children and young people in line with their natural gender. The neo-modernist philosophy introduces new categories and nomenclature, including LGBTQ+, which represent different sexual behaviours. In the face of these threats and false theories, it is worth returning to the teachings of St. John Paul II about values and to his personalistic concept of a human being. Axiological education must have its proper place at every stage of development. Without it, human beings have no chance to find the truth about themselves in freedom and lose themselves in search of answers to basic existential questions.

Keywords: values, axiology, child, upbringing, gender

Wprowadzenie. Podstawowe przesłanie aksjologiczne

W ostatnich kilkudziesięciu latach kultura prawna Europy krytykowana jest za swój nadmierny liberalizm i aksjologiczny indyferentyzm, czyli obojętność i niestałość wobec wartości uniwersalnych. Z drugiej strony dokonywane zmiany prawne uzasadniane są właśnie dążeniem do poszanowania wartości związanych z godnością osoby, wprowadzaniem międzynarodowych mechanizmów zapewniających przestrzeganie praw człowieka, zwiększających bezpieczeństwo i służących podnoszeniu standardu życia¹.

1 Zob. Z. Struzik, *Wychowanie do wartości. Podręcznik dla liceów i techników. Poziom 1*, Warszawa 2023, s. 11.

Artykuł jest próbą ukazania konieczności powrotu do nauki o wartościach św. Jana Pawła II w odpowiedzi na pojawiające się zagrożenia związane z wizją człowieka i jego tożsamości we współczesnym świecie.

Wartości uniwersalne odczytywane są powszechnie, przynależą do tzw. człowieczeństwa, są dostępne siłami ludzkiego rozumu. A rozum to zdolność właściwego myślenia i postępowania w oparciu o rozważania filozoficzne. Oznacza to dominację wartości duchowych nad zjawiskami fizjologicznymi organizmu ludzkiego, w oparciu o logikę myślenia. Człowiek myśli, przewiduje, analizuje wcześniejsze ustalenia i bierze odpowiedzialność za własne poglądy i czyny.

Najbardziej ogólna i dość powszechnie funkcjonująca definicja określa wartość jako to, co jest cenne i ważne dla jednostki i społeczeństwa, a co prowadzi do jej integralnego rozwoju, dzięki czemu osiąga się pełnię człowieczeństwa. Najkrótsza, a zarazem najgłębsza definicja *wychowania do wartości*, którą podaje Jan Paweł II, to kształtowanie własnego człowieczeństwa. „W wychowaniu bowiem chodzi właśnie o to, ażeby człowiek stawał się coraz bardziej człowiekiem – o to, ażeby coraz bardziej *był*, a nie tylko więcej *miał* – aby więc poprzez wszystko, co *ma*, co *posiada*, umiał bardziej i pełniej być człowiekiem – to znaczy ażeby również umiał bardziej *być* nie tylko *z drugim*, ale także *i dla drugich*”².

Nowe spojrzenie na wartości jako nie subiektywne, ale obiektywne doświadczenie, przyniosła dopiero w XX wieku szkoła fenomenologiczna. Okazało się, że błędne poglądy i teorie zniekształcają sposób pojmowania wartości w procesie wychowania człowieka. I tak na przykład racjoniści, ponieważ nie przyjmują istnienia sfery ducha, niewłaściwie interpretują emocjonalne odczuwanie wartości. Dla naturalistów wartości są wyłącznie subiektywnym, a przez to fałszywym dodatkiem do obiektywnego świata natury. Nihilisci z kolei twierdzą, że wartości nie istnieją w ogóle, ponieważ obiektywne są jedynie ludzkie potrzeby i dążenia³.

1. Człowieczeństwo a wartości

Reasumując różne poglądy, wybieramy postawę uznającą wartości jako realnie istniejące i działające w sferze duchowości człowieka oraz w sferze relacji międzyludzkich, czyli społecznych.

Jednak bardziej niebezpieczne od błędnych pojęć i teorii uniemożliwiających prawidłowe rozumienie wartości są niewłaściwe postawy i zachowania. Brak zdefiniowanej obiektywnej hierarchii wartości prowadzi do kierowania się w życiu własnymi, subiektywnymi normami postępowania i zasadami działania, które odczytują dobro, sprawiedliwość, wolność, prawdę wyłącznie w sferze własnych potrzeb i korzyści. Wartości rozpoznajemy w kontekście doświadczenia, które często nazywa się przeżywaniem. Nietypowość tego doświadczenia polega na tym, że podczas poznania każdej obiektywnej wartości człowiekowi towarzyszy uczucie wzruszenia. Doświadczenie to jest spotęgowane osobistym przeżywaniem i całym spektrum odczuć i skojarzeń, które w tej samej chwili się ujawniają. Warto przywołać tu refleksję fenomenologów, którzy mówią o emocjonalnej intuicji wartości, o ich emocjonalnej percepcji⁴.

2 Jan Paweł II, *W imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO (2 VI 1980)*, w: Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, M. Radwan, S. Wylęzek, T. Gorzkula (red.), Rzym – Lublin 1988, s. 58.

3 Z. Struzik, *Wychowanie do wartości*, s. 11-12.

4 Z. Struzik, *Wychowanie do wartości*, s. 13. Zob. także A. Siemianowski, *Szkice z etyki wartości*, Gniezno 2006, s. 57.

W nauczaniu św. Jana Pawła II wartości podstawowe to: miłość, wolność, sprawiedliwość, prawda i pokój. W nauczaniu społecznym Jan Paweł II często mówił także o solidarności jako wartości.

Personalistyczne ujęcie Jana Pawła II przypomina, że pośród tej różnorodności to człowiek jest wartością samą w sobie. Dodatkowo sam jest ich nosicielem i twórcą. Wartość osoby nie ulega zmianie w zależności od jej postępowania. Można znać wartości, odczuwać je, ale decyzją woli można wybierać antywartości, tak wobec siebie, jak i wobec innych. Zamiast miłości – nienawiść, zamiast wolności – agresję i zniewolenie innych, zamiast sprawiedliwości – niesprawiedliwość, zamiast prawdy – kłamstwa, zamiast pokoju – wojnę, zamiast solidarności – egoizm.

Personalistyczne podejście do wartości pomaga nam lepiej zrozumieć osobowość ludzką – jest nią zespół cech indywidualnych, które, realizując się we wspólnocie, pozwalają na tworzenie rzeczywistości społecznych: małżeństwa, rodziny, narodu, państwa. Bez pokoju, bez sprawiedliwości i bez wolności niemożliwe jest tworzenie jakichkolwiek pozytywnych społeczności ludzkich.

Bogactwo człowieczeństwa, bogactwo osobowości człowieka, realizuje się na przestrzeni życia ludzkiego, człowiek zmienia się i żyje w różnych środowiskach, korzysta z różnych ośrodków informacji, podlega różnej władzy politycznej i administracyjnej. Właśnie w tych wielorakich środowiskach ma realizować wartości podstawowe, a nawet o nie walczyć, jeżeli przez władze zostały zakwestionowane ustawowo bądź praktycznie.

„Te wartości są niejako zdeponowane w naturze człowieka, w jego człowieczeństwie. Dzięki temu sumienie podpowiada, co jest najważniejsze, najgodniejsze i najwartościowsze. Wyższość i dominacja sfery duchowej w człowieku sprawiają, że jest on w stanie poświęcić nawet swoje życie dla wyższych wartości”⁵. Człowiek odkrywa wartości, odczytuje je w swoim sumieniu i weryfikuje je praktycznie w działaniach, w czynach ludzkich⁶. Człowieczeństwo to samorealizacja w wartościach i dla wartości – to dominacja ducha umożliwiająca korzystanie z radości bycia w pełni człowiekiem.

2. Relacja prawdy do wolności

Jak wspomniano, wartości podstawowe działają wspólnie i wzajemnie się nie wykluczają, przeciwnie – zachodzi w nich nieustanna korelacja. Na człowieka działają wspólnie w systemie zamkniętym, który możemy nazwać moralnością.

Wolność spełnia się wtedy, gdy kieruje się na zewnątrz samej siebie, ku jakiejś wartości, jakiemuś dobru, gdy je wybiera i urzeczywistnia. Pierwszym dobrem wolności jest prawda”⁷. Jak zaznaczał ks. Józef Tischner, wierność prawdzie to wierność „przede wszystkim dla prawdy o ludzkiej wolności, o jej naturze, o warunkach spełnienia wolności. [...] Żadna prawda nie może stać się prawdą dla człowieka i prawdą człowieka, jeśli za taką nie uzna jej jego wolność. [...] Tak więc to, że ja wierzę w posiadaną przeze mnie prawdę, wcale nie upoważnia mnie do przekreślania cudzej wolności. Aby wolność spełniła się w akcie uznania prawdy, drugi musi sam być przekonany, że to, co mu podaję, jest prawdą. [...] Im więcej jest między nami prawdy, tym więcej jest między nami wolności”⁸.

5 Z. Struzik, *Wychowanie do wartości*, s. 15.

6 Zob. K. Wojtyła, *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 1994.

7 Z. Struzik, *Wychowanie do wartości*, s. 19.

8 J. Tischner, *Myslenie według wartości*, Kraków 2011, s. 200-201.

Analizując i praktykując wartości, stwierdzamy ich korelację. Błędem byłoby wyłączenie jakiejś wartości na rzecz innej, podejście fenomenologiczne to wyklucza, doświadczenie bowiem wcześniej czy później doprowadza nas ponownie na drogę wartości podstawowych. Oprócz relacji prawdy do wolności możemy analizować i znaleźć współzależności: prawda – sprawiedliwość, prawda – pokój, prawda – miłość.

3. Podstawy antropologiczne życia ludzkiego

Niewątpliwie życie dla człowieka jest najważniejszą z wartości. Szanujemy życie, dbamy o nie, bronimy własnego życia i bronimy życia innych. Szanując nasze istnienie, pytamy o jego źródło i początek. Znajdujemy rozmaite wypowiedzi ze strony różnych nauk: przyrodniczych (szczególnie rozwiniętych w XX i XXI wieku), filozofii, socjologii, nauk politycznych, czy wreszcie – psychologii.

Obok tych nauk i podejścia tylko siłami własnego rozumu, doświadczamy zjawiska wiary, a w chrześcijaństwie – wiary opartej na objawieniu w Starym i Nowym Testamencie.

Święty Jan Paweł II starał się połączyć wiedzę naukową z wiedzą i poglądami wiary chrześcijańskiej. Wyraził to szczególnie w encyklice *Fides et ratio*⁹. Podobnie temat ten poruszają inne encykliki i adhortacje, wskazując na wartość religii dla świadomości ontologicznej człowieka¹⁰.

3.1. Wartość życia ludzkiego

Z naturalnej obserwacji wynika, że człowiek ma określoną płęć. Pojęcie *człowiek* jest pojęciem ogólnym, bowiem każdy od momentu poczęcia jest naturalnie zdeterminowany, jest mężczyzną albo kobietą.

Także dziecko jest człowiekiem. W rozumieniu Ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka „dzieckiem jest każda istota ludzka od poczęcia do osiągnięcia pełnoletności. Używanie pełnoletności określają odrębne przepisy”¹¹. Zatem rozpoznajemy płęć dziecka od momentu zapłodnienia. Wtedy (zależnie od plemnika) naturalnie decyduje się płęć dziecka – tzw. płęć genetyczna lub płęć biologiczna. Ta naturalna właściwość trwa przez całe życie człowieka, każda komórka jest zdeterminowana, a budowa organizmów żywych jest stałą właściwością, bowiem komórki pełnią w organach odpowiednią rolę w każdym organie (tkance).

Komórki rozrodcze dzielą się naturalnie i namnażają poprzez redukcję chromosomów z 46 na 23 (XX albo XY). O płci decyduje chromosom X (płęć żeńska) albo Y (płęć męska). W wyniku podziału mejotycznego z kolei powstają gamety (oraz zarodniki).

Proces dojrzewania płciowego trwa w wieku adolescencji (12–14 lat) i opiera się na działaniu gruczołów dokrewnych. Gruczoły te produkują hormony odpowiedzialne za wiele funkcji życiowych (trawienie, wzrost, gamety seksualne niezbędne do dojrzewania itd.).

Na pytanie, kiedy się zaczyna życie człowieka-dziecka, badania naukowe i opinie większości ustaleń prawnych przyjmują odpowiedź, że początkiem życia jest moment zapłodnienia. Jest to prawda biologiczna, udowodniona i powtarzająca się przy każdym naturalnym poczęciu.

⁹ Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio* (14 IX 1998).

¹⁰ Zob. Z. Struzik, *Przesłanie świętego Jana Pawła II. Materiały edukacyjne*, Warszawa 2015.

¹¹ Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r., poz. 292), art. 2 ust. 1 i 2.

3.2. Wartość płci człowieka

Płeć jest wartością naturalną, decyduje o niej przypadek zapłodnienia komórką męską – plemnikiem, który zawiera chromosom X albo Y, w zależności od wcześniejszego podziału chromosomów. Z chromosomami związane są geny, od których zależy późniejsza postać organizmu, tzw. genotyp, który wpływa na dalszy rozwój cech płciowych człowieka.

Na poziomie organizmów żywych, w tym człowieka, sensem bycia mężczyzną jest kobieta, a sensem bycia kobietą jest mężczyzna, zgodnie z przesłaniem, jakie niesie określona płeć. Zatem każda płeć ma określone zadanie, a jest nim przekazanie życia, które dokonuje się drogą płciową. Realizacji człowieczeństwa nie można jednak sprowadzić wyłącznie do przesłania populacyjnego dla podtrzymania gatunku. Człowiek przez to, jak został wyposażony, jest zobowiązany do używania rozumu i kierowania procesami rozrodczymi. Duchowość człowieka uzdalnia go do rozumnego kierowania i kształtowania swojej płciowości poprzez zdobywaną wiedzę, wychowanie, a szczególnie poprzez samowychowanie, w tym wychowanie do wartości.

W psychologii człowieka mówimy o tzw. kobiecości i męskości, czyli o cechach charakterystycznych dla danej płci. Na bazie płci i tworzonych przez organizm hormonów rozwija się zdolność rozrodcza, a także zdolność do tworzenia związków uczuciowych pomiędzy mężczyzną i kobietą. Człowieczeństwo kieruje płciowością i wykorzystuje ją do tworzenia wartości wyższych: miłości narzeczeńskiej, małżeńskiej i rodzinnej.

Każda płeć ma niewątpliwie określoną wartość – tak biologiczną, jak i osobową, każdego mężczyzny i każdej kobiety, lecz realizuje się nie tylko poprzez przekazywanie życia, lecz także zobowiązana jest do tworzenia środowiska rodzinnego, a w nim – do pracy opiekuńczej i wychowawczej.

4. Z nauczania Kościoła katolickiego

Możemy postawić zasadnicze pytania: od kiedy zaczyna się człowiek? Kiedy staje się on podmiotem praw? Jakie są moralne konsekwencje określenia początków życia ludzkiego? Kiedy dziecko nabiera tytułu prawnego, że jest człowiekiem?

Różne kierunki filozofii neomodernistycznej propagują błędne odpowiedzi na te pytania, dlatego Kościół katolicki stale przypomina swoje nauczanie w tym zakresie.

4.1. Katechizm Kościoła Katolickiego (KKK 2258-2283)

Katechizm Kościoła Katolickiego w artykule 2258. stwierdza: „Życie ludzkie jest święte, ponieważ od samego początku domaga się *stworczego działania Boga* i pozostaje na zawsze w specjalnym odniesieniu do Stwórcy, jedyne swego celu. Sam Bóg jest Panem życia, od jego początku aż do końca. Nikt, w żadnej sytuacji, nie może rościć sobie prawa do bezpośredniego niszczenia niewinnej istoty ludzkiej”¹².

Istota ludzka od samego początku ma określoną płeć (płeć biologiczna, chromatynowa, komórkowa) – to chłopiec albo dziewczynka, w wieku dojrzłym – mężczyzna albo kobieta. Z tych racji naturalnych nie można niszczyć ani zamieniać płci genetycznej na płeć uznaniową (do wyboru) w danej sytuacji, potrzebną dla celów propagandowych, środowiskowych i politycznych.

¹² *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, art. 2258.

4.2. Pismo Święte o stworzeniu człowieka

Kościół opiera swoje nauczanie o wartości życia ludzkiego, wartości ludzkiej płciowości na najmocniejszym fundamencie, jakim jest Pismo Święte i zawarte w nim opisy stworzenia człowieka – pierwszy opis z VI wieku p.n.e. i drugi, starszy, z IX wieku p.n.e. W Piśmie Świętym, w Księdze Rodzaju występują opisy te odwrotnie. Pierwszy z nich jest przedmiotowy, a drugi podmiotowy.

Opis przedmiotowy przedstawia tylko dzieło stworzenia: „Stworzył więc Bóg człowieka na swój obraz, na obraz Boży go stworzył: stworzył mężczyznę i niewiastę” (Rdz 1, 27). Natomiast opis podmiotowy zawiera dialog pomiędzy Bogiem a człowiekiem: „Pan Bóg wziął zatem człowieka i umieścił go w ogrodzie Eden, aby uprawiał go i doglądał. a przy tym Pan Bóg dał człowiekowi taki rozkaz: «Z wszelkiego drzewa tego ogrodu możesz spożywać według upodobania; ale z drzewa poznania dobra i zła nie wolno ci jeść, bo gdy z niego spożyjesz, niechybnie umrzesz»” (Rdz 2, 15-17).

Nowo stworzony człowiek jest zaproszony do pracy intelektualnej, do tworzenia nazw dla zwierząt. „Ulepiwszy z gliny wszelkie zwierzęta lądowe i wszelkie ptaki powietrzne, Pan Bóg przypro-wadził je do mężczyzny, aby przekonać się, jaką on da im nazwę. Każde jednak zwierzę, które określił mężczyzna, otrzymało nazwę *istota żywa*” (Rdz 2, 19). W dziele stworzenia Bóg rozmawia najpierw z mężczyzną, a następnie z kobietą: „Wtedy Pan Bóg rzekł do niewiasty: «Dlaczego to uczyniłaś?» Niewiasta odpowiedziała: «Wąż mnie zwiódł i zjadłam»” (Rdz 3, 13).

Ważna jest też sentencja autora natchnionego – autora narracji w Piśmie Świętym: „Dlatego to mężczyzna opuszcza ojca swego i matkę swoją i łączy się ze swą żoną tak ściśle, że stają się jednym ciałem” (Rdz 2, 24). Taką konkluzję powtórzył Chrystus pytany przez faryzeuszy o życie wieczne: „Lecz na początku stworzenia Bóg stworzył ich jako mężczyznę i kobietę: dlatego opuści człowiek ojca swego i matkę i złączy się ze swoją żoną, i będą oboje jednym ciałem. A tak już nie są dwój-giem, lecz jednym ciałem. Co więc Bóg złączył, tego niech człowiek nie rozdziela!” (Mk 10, 6-9).

Reasumując można wyciągnąć wcześniej podany wniosek, że sensem bycia mężczyzną jest kobieta, a sensem bycia kobietą jest mężczyzna.

4.3. Nauczanie papieskie i dokumenty Kościoła katolickiego

W obliczu pojawiających się zagrożeń dla poszanowania wartości ludzkiego życia i ludzkiej płciowości Kościół przypomina i wyjaśnia swoje nauczanie w tej tematyce również w licznych doku-mentach i oficjalnych wypowiedziach, spośród których należy wymienić przede wszystkim:

- encyklikę Jana Pawła II *Evangelium vitae* (1995)¹³;
- dokumenty Kongregacji Nauki Wiary:
 - * *Instrukcję o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywa-nia* (1987)¹⁴;
 - * *Instrukcję „Dignitas personae” dotyczącą niektórych problemów bioetycznych* (2008)¹⁵;
 - * *Deklarację o przerywaniu ciąży* (1974)¹⁶.

13 Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae* (25 III 1995).

14 Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywa-nia* (1987), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19870222_respect-for-human-life_pl.html (dostęp 18.10.2024).

15 Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae” dotycząca niektórych problemów bioetycznych* (2008), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20081208_dignitas-personae_pl.html (dostęp 18.10.2024).

16 Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja o przerywaniu ciąży* (1974), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19741118_declaration-abortion_pl.html (dostęp 18.10.2024).

Nie bez znaczenia jest w tym względzie także działalność Papieskiej Akademii *Pro Vita* oraz Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Chorych i Służby Zdrowia, które starają się podejmować dialog ze współczesnym światem wokół pytań o człowieka, o sens jego życia, zwłaszcza wobec nowych osiągnięć biomedycyny.

Również Episkopat Polski włącza się w aktualne dyskusje, wskazując na wartość życia ludzkiego od poczęcia aż do naturalnej śmierci. Przewodniczący Konferencji Episkopatu Polski abp Tadeusz Wojda w swoim stanowisku w sprawie poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej napisał: „Usilnie proszę wszystkich ludzi dobrej woli o otoczenie troskliwą opieką życia nienarodzonych dzieci oraz ich matek, o sprzeciw wobec kultury wykluczenia, która odbiera najbardziej bezbronny i słabym osobom prawo do życia”¹⁷. Stanowisko zostało wystosowane w reakcji na trwającą debatę sejmową nad projektami ustaw w sprawie dopuszczenia aborcji. Odnosząc się do trwających na ten temat dyskusji, w swoim oświadczeniu duchowny podkreślił, że, poza zagrożeniem życia dziecka, aborcja „niesie zagrożenie również dla kobiet i ich najbliższych, a także dla całego społeczeństwa”¹⁸.

W wieku XXI nasuwa się jednoznaczna opinia na temat początków życia ludzkiego – to moment zapłodnienia. Jeśli nikt nie będzie przeszkadzał (usuwał), to ta istota żywa rozwinie się i po 10 miesiącach księżycowych narodzi się jako dziewczynka albo chłopiec.

5. Podstawowe zagrożenia w powszechnych opiniach

Dowolność płci człowieka głoszą i propagują różne kierunki filozofii neomodernistycznej. Filozofia ta w swoich poglądach na temat płci człowieka wymienia wiele kategorii, które zawarte zostały w skrócie: LGBTQ+30, co oznacza: lesbijki, geje, biseksualiści, transpłciowi oraz queer, czyli różne kategorie pochodzące od wielorakich zachowań seksualnych.

- Traktowanie płodu ludzkiego relatywnie: istota żywa w łonie matki nie ma praw, nabywa je z chwilą czasowego określenia – 12 tygodni. Do 12 tygodnia życia płodu decyzję pozostawia się matce.
- Proponowane prawa dla związków partnerskich tej samej płci: łącznie i bez prawa do wychowywania dzieci.
- Zmiana etycznego wykształcenia dzieci i młodzieży: ograniczanie lekcji religii i brak lekcji etyki.
- Zagrożenie ze strony AI, tzw. sztucznej inteligencji.
- Patostreamy – „teletransmisja na żywo w serwisie internetowym udostępniającym wideo strumieniowe, w trakcie której prezentowane są zachowania będące dewiacjami społecznymi, zwłaszcza libacje alkoholowe, przemoc domowa lub liczne wulgaryzmy”¹⁹. Zachowania patologiczne wpływają na świadomość człowieka, czynią go obojętnym na zło i agresję, utrwalają zło podświadomie.

17 *Stanowisko Przewodniczącego KEP ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej*, <https://www.ekai.pl/dokumenty/stanowisko-przewodniczacego-kep-ws-poszanowania-zycia-ludzkiego-w-fazie-prenatalnej/> (dostęp 17.10.2024).

18 *Stanowisko Przewodniczącego KEP ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej*, <https://www.ekai.pl/dokumenty/stanowisko-przewodniczacego-kep-ws-poszanowania-zycia-ludzkiego-w-fazie-prenatalnej/> (dostęp 17.10.2024).

19 *Patostream*, w: *Wikipedia*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Patostream> (dostęp 18.10.2024).

Podsumowanie

Prawda przynależy do kategorii wartości, które są ideami powszechnie aprobowanymi i odgrywają w kulturze człowieka zadania podstawowe w kształtowaniu człowieczeństwa i struktur życia społecznego.

Jan Paweł II w ramach aksjologii nauczał o wartościach, szczególnie o wzajemnych związkach i uwarunkowaniach pomiędzy miłością, sprawiedliwością, pokojem, wolnością i prawdą. Wiele tekstów poświęcił także wartości solidarności, która odgrywa ważną rolę w strukturach społecznych, buduje je i wskazuje kierunki rozwoju. Solidarność dotyczy szczególnie struktur życia rodzinnego oraz opieki nad starszym społeczeństwem.

Każda płeć jest naturalną właściwością człowieka, mężczyzny i kobiety, zależna jest od momentu zapłodnienia i powstania nowego życia. Nowe życie człowieka rozpoczyna się właśnie momentem zapłodnienia, płód ludzki ma wszelkie prawa do życia, jest człowiekiem, wystarczy nie ingerować w jego istnienie i pozwolić mu się narodzić. Dalszy rozwój człowieka-dziecka trwa, aż do osiągnięcia dojrzałości (pełnoletności). Szczególnie ważny jest czas dojrzewania płciowego (12–14 rok życia), wtedy następuje akceptacja płci i stopniowe przejmowanie przez psychikę odpowiedzialnych ról i zadań życiowych mieszczących się w danej płci. Dlatego sensem bycia mężczyzną jest kobieta i sensem bycia kobietą jest mężczyzna.

Powstają nowe zagrożenia co do wychowania dzieci i młodzieży w ramach ich płci naturalnej. Neomodernistyczna filozofia wprowadza nowe kategorie i nazewnictwo, takie jak LGBTQ+, które odpowiadają różnym zachowaniom seksualnym.

W obliczu tych zagrożeń i błędnych teorii warto powrócić do nauczania o wartościach głoszonych przez św. Jana Pawła II, do jego personalistycznej koncepcji człowieka. Edukacja aksjologiczna musi mieć swoje właściwe miejsce na każdym etapie rozwoju. Bez niej człowiek nie ma szansy poszukiwać prawdy o sobie w wolności, zaczyna błądzić w poszukiwaniu odpowiedzi na podstawowe pytania egzystencjalne.

Bibliografia

- Adamski F. (red.), *Wychowanie personalistyczne*, Kraków 2005.
- Balcerczyk I., *Filary wolności. Aksjologiczny wymiar wolności w myśli Jana Pawła II*, https://dspace.uni.lodz.pl/xmlui/bitstream/handle/11089/42535/423-442_Balcerczyk.pdf?sequence=1&isAllowed=y (dostęp 18.10.2024).
- Biesaga T., *Godność a wolność w antropologii Karola Wojtyły*, w: G. Hołub, P. Duchliński (red.), *Ku rozumieniu godności człowieka*, Kraków 2008, s. 65-75.
- Duchliński P., *Godność osoby w ujęciu Karola Wojtyły i jego uczniów*, w: G. Hołub, P. Duchliński (red.), *Ku rozumieniu godności człowieka*, Kraków 2008, s. 13-64.
- Jan Paweł II, Encyklika *Evangelium vitae* (25.03.1995), w: S. Małysiak (red.), *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, Kraków 1996, s. 639-752.
- Jan Paweł II, Encyklika *Fides et ratio. o relacjach między wiarą a rozumem* (14.09.1998), w: S. Małysiak (red.), *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, Kraków 1996, s. 823-920.
- Jan Paweł II, w *imię przyszłości kultury. Przemówienie w UNESCO* (2 VI 1980) w: Jan Paweł II, *Wiara i kultura*, M. Radwan, S. Wylęzek, T. Gorzkula (red.), Rzym-Lublin 1988.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Deklaracja o przerywaniu ciąży* (1974), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19741118_declaration-abortion_pl.html (dostęp 18.10.2024).

- Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja „Dignitas personae” dotycząca niektórych problemów bioetycznych* (2008), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_20081208_dignitas-personae_pl.html (dostęp 18.10.2024).
- Kongregacja Nauki Wiary, *Instrukcja o szacunku dla rodzącego się życia ludzkiego i o godności jego przekazywania* (1987), https://www.vatican.va/roman_curia/congregations/cfaith/documents/rc_con_cfaith_doc_19870222_respect-for-human-life_pl.html (dostęp 18.10.2024).
- Patostream*, w: *Wikipedia*, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Patostream> (dostęp 18.10.2024).
- Semen Y., *Seksualność według Jana Pawła II*, Poznań 2008.
- Siemianowski A., *Szkice z etyki wartości*, Gniezno 2006.
- Stanowisko Przewodniczącego KEP ws. poszanowania życia ludzkiego w fazie prenatalnej*, <https://www.ekai.pl/dokumenty/stanowisko-przewodniczacego-kep-ws-poszanowania-zycia-ludzkiego-w-fazie-prenatalnej/> (dostęp 17.10.2024).
- Struzik Z., *Przesłanie świętego Jana Pawła II. Materiały edukacyjne*, Warszawa 2015.
- Struzik Z., *Wychowanie do wartości. Podręcznik dla liceów i techników. Poziom 1*, Warszawa 2023.
- Tischner J., *Myślenie według wartości*, Kraków 2011.
- Ustawa z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2023 r., poz. 292).
- Wierzbicki A.M., *Osoba i moralność. Personalizm w etyce Karola Wojtyły i Tadeusza Stycznia*, Lublin 2021.
- Wojtyła K., *Miłość i odpowiedzialność*, Lublin 2001.
- Wojtyła K., *Osoba i czyn oraz inne studia antropologiczne*, Lublin 1994.